

Утенкова К. О., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту, Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва, м. Харків, Україна

ORCID ID: 0000-0001-9097-5431

e-mail: karina_utenkova@ukr.net

Сучасний стан аграрного сектору у контексті зміцнення продовольчої безпеки України

Анотація. Стаття присвячена проблемам розвитку сільського господарства як підґрунтя для забезпечення продовольчої безпеки України. Досягнення продовольчої безпеки є однією з Глобальних цілей сталого розвитку до 2030 р., що поставлені ООН перед країнами-членами на Саміті зі сталого розвитку. Метою статті є розкриття проблем і перспектив розвитку аграрного сектору у контексті забезпечення продовольчої безпеки України. Споживання населенням України основних видів харчових продуктів менше за науково-обґрунтовані норми. Водночас спостерігається постійне зростання частки аграрної продукції у структурі експорту. Україна має далеко не найкращі позиції за Глобальним індексом продовольчої безпеки та поступається не тільки всім країнам Європи, але й тим країнам, куди вона експортує продовольство.

За рахунок продукції тваринного походження калорійність раціону забезпечується лише на 28 % при оптимальному рівні 55 %. Неприпустимо високою є частка витрат населення на харчування: більше, ніж половина загальних сукупних витрат, що у 3-5 разів перевищує аналогічні показники країн ЄС. Приріст аграрного виробництва має відбутися за умов дотримання екологічних норм та міжнародних стандартів якості продовольства.

Ключові слова: економічна безпека; продовольча безпека; сільське господарство; рослинництво; тваринництво; харчові продукти.

Utenkova Karina, PhD (Economics), Assistant Professor of the Chair of Accounting and Audit of Kharkiv National Agrarian University named after V. V. Dokuchaiev, Kharkiv, Ukraine

The Current State of the Agricultural Sector in the Context of Food Security in Ukraine

Abstract. Introduction. The article is devoted to the problems of agricultural development as a basis for ensuring food security in Ukraine. Food security is one of the important components of economic security, which creates a basis for further progress and development of the state. Achieving food security is one of the Global Goals for Sustainable Development by 2030, set by the UN to member countries at the Summit on Sustainable Development.

The **purpose** of the article is to reveal the problems and prospects for the development of the agricultural sector in the context of ensuring food security in Ukraine.

Results. It has been determined that the contribution of agricultural production to the GDP in Ukraine is quite significant. According to the results of 2018, 89% of agricultural enterprises have received a profit. The consumption of main types of food products by the population of Ukraine is less than the scientifically substantiated norms, namely: the actual consumption of meat is 64% of the norm; milk and dairy products - 52%; eggs - 94.8%; fish - 59%; fruits, berries and grapes - 53%. At the same time, there is a steady increase in the share of agricultural products in the structure of exports (in 2019 - 44.2%). According to the Global Food Security Index, Ukraine does not have the best positions and yields not only to all European countries, but also to those countries to which it exports food.

Conclusions. Ukraine occupies the 76th out of 112 positions in the 2019 Global Food Security Index. Problems that pose potential threats to food security are acute, particularly, the lack of balance in the diet of Ukrainians. Due to the products of animal origin, the caloric value of the diet is provided only by 28% at the optimal level of 55%. The share of the population's expenditures on food products is unacceptably high: more than half of the total aggregate expenditures, which is higher than the similar indicators of the EU countries by 3-5 times. The increase in agricultural production should take place in compliance with environmental norms and international food quality standards.

Keywords: economic security; food security; agriculture; crop production; animal husbandry; food products.

JEL Classification: M 20, M29, O13, Q10

Постановка проблеми. Сільське господарство України займає чільне місце у забезпеченні збалансованого розвитку та відтворення сільських територій і є гарантом продовольчої безпеки держави.

Вигідне географічне розташування разом із багатими природними ресурсами формує підґрунтя для розбудови потужного аграрного сектору економіки нашої країни. За даними *Food and*

Agriculture Organization (FAO) Україна посіла перше місце в рейтингу розораних країн світу з орної площею 33,5 млн га. Країна має значний земельний потенціал, який становить 5,7 % території Європи. За площею чорноземів (28 млн га) Україна займає четверте місце у світі після Росії, США і Китаю [1].

Продовольча безпека є одним із важливих складників економічної безпеки, що створює підґрунтя для подальшої розбудови та розвитку

держави. Досягнення продовольчої безпеки є однією з Глобальних цілей сталого розвитку до 2030 р., що поставлені ООН перед країнами-членами на Саміті зі сталого розвитку, який відбувся 25 вересня 2015 року [2]. Щодо цілі сталого розвитку «Подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства», зазначимо, що визначено певні завдання, досягнення яких і забезпечить її виконання, а саме:

1. Забезпечити доступність збалансованого харчування на рівні науково обґрунтованих норм для всіх верств населення.

2. Підвищити вдвічі продуктивність сільського господарства.

3. Забезпечити створення стійких систем виробництва харчових продуктів, що сприяють збереженню екосистем і поступово покращують якість земель та ґрунтів.

4. Знизити волатильність цін на харчових продуктів.

Зважаючи на актуальність вищезначених питань, нами було досліджено сучасний стан аграрного сектору у контексті забезпечення продовольчої безпеки України.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Проблеми розвитку сільського господарства як підґрунтя для забезпечення продовольчої безпеки України постійно перебувають у центрі уваги вітчизняних науковців. Значний доробок у розв'язання цієї проблеми внесли: П. Саблук, Ю. Лузан, О. Ульяновченко, І. Кириленко, Г. Ткачук, Є. Милованов та інші. Однак проблема забезпечення продовольчої безпеки на належному рівні так і не вирішена, саме тому актуальними є подальші дослідження у цьому напрямі.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є розкриття проблем і перспектив розвитку аграрного сектору у контексті забезпечення продовольчої безпеки України. У процесі досягнення мети вирішено такі основні завдання: визначено місце аграрного сектору в економіці України; проаналізовано сучасний стан аграрного сектору; проаналізовано рівень забезпеченості населення харчовими продуктами та виконання інших завдань цілі сталого розвитку «Подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства»; обґрунтовано подальші кроки у напрямі формування продовольчої безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. З огляду на події останніх років, враховуючи втрату Україною частки промислових регіонів, питання забезпечення подальшого розвитку держави та

зростання її ВВП все більше покладають на сільське господарство. У цій ситуації сільське господарство виступає гарантом забезпечення продовольчої безпеки населення країни, а також є важливою складовою економічної безпеки держави [3].

Вклад сільськогосподарського виробництва у ВВП країни є досить суттєвим. У 2018 р. аграрний сектор генерував близько 13 % українського ВВП, у 2016 р. – 13,8 %, у 2017 р. – 12,1 %. Частка продукції сільського господарства в загальному експорті України за цей період становила 39,8 %, або 18,8 млрд дол. США.

За даними Державної служби статистики у 2019 р. в Україні функціонувало 50313 підприємств, що здійснювали свою діяльність у сільському, лісовому та рибному господарстві. Серед них малих підприємств 95,4 % або 47992 одиниць, середніх – 4,5 %, і лише 0,1 % – великі підприємства.

Аналіз структури продукції сільського господарства за її видами (табл. 1) дозволяє зробити висновок про чітку тенденцію зростання частки продукції рослинництва в загальній структурі із 61,5 % до 73,7 % у 2010-2018 рр. При цьому питома вага зернових і зернобобових культур зросла з 18,0 % до 27,5 %, а технічних культур – з 11,1 % до 23,8 %, тобто більше, ніж удвічі. Натомість скоротилася частка картоплі, овочевих та баштанних культур, плодкових та ягідних культур, винограду. У структурі продукції тваринництва поряд із загальним скороченням обсягів необхідно звернути увагу на значне зменшення частки молока – з 20,0 % до 9,5 %.

Аналіз такої ситуації слід доповнити показниками рентабельності основних видів продукції сільського господарства в підприємствах. Зауважимо, що виробництво фактично всіх видів продукції рослинництва було рентабельним, виняток становить виробництво цукрового буряку, яке протягом 2018-2019 рр. було збитковим. У тваринницькій галузі рентабельним є виробництво молока – 20,6 % у 2019 р. та вирощування свиней на м'ясо – 4,7 %.

За підсумками діяльності підприємства отримали такі фінансові результати: у 2018 р. 89 % підприємств отримали прибуток у сумі 86424,2 млн грн і 11 % отримали збиток у сумі 26291,1 млн гривень.

Стан аграрного сектору України необхідно розглядати у контексті загальних тенденцій розвитку економіки країни. Необхідно звернути увагу на позитивну динаміку позицій України у рейтингу “Doing Business” за 2012-2020 рр. Рейтинг України різними темпами, але незмінно зростає. Так, починаючи з 2012 р. Україна піднялась зі 152 на 64 місце, що корелювало зі збільшенням кількості прибуткових підприємств в аграрному секторі.

Таблиця 1 Структура продукції сільського господарства, % від загального обсягу

Продукція сільського господарства	Роки								
	2000	2005	2010	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Продукція рослинництва	61,5	63,7	63,9	69,6	70,7	70,3	72,7	72,0	73,7
Культури зернові та зернобобові	18,0	23,2	21,4	26,5	26,9	26,5	27,3	26,2	27,5
Культури технічні	11,1	12,5	16,9	19,4	20,1	21,0	22,7	22,5	23,8
Картопля, культури овочеві та баштанні продовольчі	23,2	20,7	19,5	18,1	18,5	18,1	17,6	18,0	16,9
Культури плодові та ягідні, виноград	4,2	4,0	3,6	3,6	3,1	3,4	2,9	3,1	3,5
Культури кормові	4,1	2,9	2,1	1,7	1,7	1,6	1,5	1,4	1,3
Інша продукція та зміна обсягів незавершеного виробництва	0,9	0,4	0,4	0,3	0,4	-0,3	0,7	0,8	0,7
Продукція тваринництва	38,5	36,3	36,1	30,4	29,3	29,7	27,3	28,0	26,3
Вирощування сільськогосподарських тварин	14,3	13,0	16,0	14,1	13,4	14,1	13,3	13,5	13,0
Молоко	20,0	18,3	14,6	11,5	11,2	11,2	10,3	10,5	9,5
Яйця	2,6	3,2	4,1	3,6	3,6	3,3	2,8	2,9	2,8
Вовна	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Інша продукція	1,6	1,8	1,4	1,2	1,1	1,1	0,9	1,1	1,0

Джерело: узагальнено автором на основі Державної служби статистики України [4]

Як зазначалося, ключову роль у забезпеченні функції можна зрозуміти з динаміки обсягів продовольчої безпеки України має сільське споживання основних харчових продуктів у розрахунку господарство. Наскільки успішним є виконання цієї на одну особу (табл. 2).

Таблиця 2 Динаміка річних обсягів споживання продуктів харчування з розрахунку на одну особу, кг/рік

Продукти харчування	Роки							2018 р. у % до 2010 р.
	2010	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
М'ясо та м'ясопродукти (у перерахунку на м'ясо, включаючи сало і субпродукти в натурі)	52	56	54	51	51	52	53	100,0
Молоко та молочні продукти (у перерахунку на молоко)	206	221	223	210	210	200	198	96,1
Яйця, шт.	290	309	310	280	267	273	275	94,8
Риба і рибопродукти	14,5	14,6	11,1	8,6	9,6	10,8	11,8	81,4
Цукор	37	37	36	36	33	30	30	81,1
Олія	14,8	13,3	13,1	12,3	11,7	11,7	11,9	80,4
Картопля	129	135	141	138	140	143	139	107,8
Овочі та баштанні продовольчі культури	144	163	163	161	164	160	164	113,9
Плоди, ягоди та виноград (без переробки на вино)	48	56	52	51	50	53	58	120,8
Хлібні продукти (хліб, макаронні вироби у перерахунку на борошно; борошно, крупи, бобові)	111	108	109	103	101	101	100	90,1

Джерело: узагальнено автором за даними Державної служби статистики України [4]

За 2010-2018 рр. споживання м'яса і м'ясопродуктів практично не змінилося і становило 53 кг/рік у розрахунку на одну особу, однак споживання інших продуктів тваринництва скоротилося: молока і молочних продуктів на 3,9 %, яєць на 5,2 %, риби на 18,6 %. Зросло споживання картоплі на 7,8 %, овочів на 13,9 %, плодів, ягід та винограду на 20,8 відсотка. Така ситуація певною мірою зумовлена скороченням виробництва продукції тваринництва.

Таким чином, споживання населенням України основних видів харчових продуктів менше за науково обґрунтовані норми. Зокрема, фактичне споживання м'яса при нормі 83 кг/рік становить 64 %; молока та молочних продуктів при нормі 380 кг/рік – 52 %; яєць при нормі 290 шт./рік – 94,8 %; риби при нормі 20 кг/рік – 59 %; плодів, ягід та винограду при нормі 90 кг/рік – 53 відсотків.

Як зазначають П. Саблук і Ю. Лузан, «недотримання вимог законодавства в питаннях державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників за рахунок прямих видатків із державного бюджету та значне скорочення їх обсягів за визначеними програмами вносять дисбаланс у розвиток підгалузей аграрного сектору, що призвело до погіршення структури виробництва продуктів харчування. Особливо це стосується зменшення виробництва продуктів тваринного походження, що поряд з іншими причинами загалом призводить до погіршення забезпечення населення продуктами харчування» [5].

Стан забезпечення населення України харчовими продуктами можна вважати незадовільним. Харчові продукти у життєвій діяльності людини відіграють особливу роль. Експерти вважають, що найближчим

часом продовольча проблема може перерости у глибоку міжнародну кризу [6].

Разом із цим, необхідно звернути увагу на зростання валового збору сільськогосподарських культур в Україні за 2010-2019 рр. (табл. 3). Таким чином, за 2010-2019 рр. обсяги виробництва насіння

соняшника зросли у 2,3 раза та склали 15,3 млн т у 2019 р.; зернових і зернобобових культур – у 1,9 раза та склали 75,1 млн т. Зростання обсягів виробництва овочів і фруктів було у середньому на 20%, картоплі на 17%. Але є і негативні тенденції, так, на чверть скоротились обсяги виробництва цукрового буряку.

Таблиця 3 Динаміка валового збору сільськогосподарських культур в Україні, тис. т

Роки	Обсяг виробництва (валовий збір) сільськогосподарських культур					
	зернові та зернобобові	буряк цукровий фабричний	соняшник	картопля	овочеві	плодові та ягідні
2010	39271	13749	6772	18705	8122	1747
2011	56747	18740	8671	24248	9833	1896
2012	46216	18439	8387	23250	10017	2009
2013	63051	10789	11051	22259	9873	2295
2014	63859	15734	10134	23693	9638	1999
2015	60126	10331	11181	20839	9214	2153
2016	66088	14011	13627	21750	9415	2007
2017	61917	14882	12236	22208	9286	2048
2018	70057	13968	14165	22504	9440	2571
2019	75143	10205	15254	20269	9688	2119
2019 р. у % до 2010 р.	191,3	74,2	225,3	108,4	119,3	121,3

Джерело: узагальнені Державна служба статистики України [4]

Зафіксована негативна динаміка поголів'я сільськогосподарських тварин в Україні за 2000-2020 рр. Найгірші показники динаміки відзначено у великої рогатої худоби. Відповідно, з 2000 р. чисельність поголів'я ВРХ скоротилася з 10,6 до 3,1 млн гол., тобто у 3,4 раза; а з 2010 р. відбулося скорочення в 1,6 раза.

У порівнянні з 2000 р. кількість поголів'я свиней зменшилася в 1,8 раза, а з 2010 р. – в 1,3 раза. Чисельність овець і кіз також мала тенденцію до скорочення: в 1,6 раза у порівнянні з 2000 р. і в 1,5 раза у порівнянні з 2010 р.

Позитивну динаміку у 2000-2020 рр. можна простежити лише щодо поголів'я птиці, кількість якого за цей період зросла у 1,7 раза. Зазначимо, що розвиток птахівництва є світовою тенденцією, що буде зберігатися найближчим часом. Так, згідно з прогнозом Організації економічного співробітництва та розвитку і Світової продовольчої організації щодо трендів в сільськогосподарському виробництві та на ринках аграрної продукції на наступні десять років – з 2020 р. по 2029 р. найбільші темпи зростання очікуються в секторі птахівництва, внаслідок якого очікується отримати половину від зростання виробництва. Темпи розвитку свинарства залежатимуть від ситуації з африканською чумою свиней в Китаї, де очікується відновлення до 2025 року [7].

Такі розміри поголів'я дозволили отримати наступні обсяги виробництва продукції тваринництва.

Зокрема, у 2019 р. було отримано м'яса в забійній масі 2,5 млн т, що в 1,5 раза більше, ніж у 2000 р., і на 20 % більше, ніж у 2010 р. Виробництво яєць з 2000 р. зросло у 1,9 раза і становило у 2019 р. 16678 млн шт., а у порівнянні з 2010 р. обсяги фактично не змінилися. Щодо виробництва молока і вовни ситуація кардинально інша. Так обсяги виробництва молока у 2019 р. становили 9,7 млн т, що на чверть менше, ніж у 2000 р. Виробництво вовни з 2000 р. також скоротилося вдвічі та становило 1734 т.

Поряд із такою ситуацією щодо виробництва продукції сільського господарства і забезпеченням населення України продуктами харчування необхідно звернути увагу на постійне зростання частки аграрної продукції у структурі експорту. Зокрема, за даними Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України частка аграрної продукції у структурі експорту у 2019 р. становила 44,2 %. У січні 2020 р. на зовнішні ринки було поставлено сільськогосподарську продукцію на суму 1,98 млрд дол. США, що на 14 % більше, ніж за аналогічний період 2019 р. [8].

Динаміку продуктивності праці в сільському господарстві, що також є індикатором цілі сталого розвитку «Подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства» подано на рисунку 1.

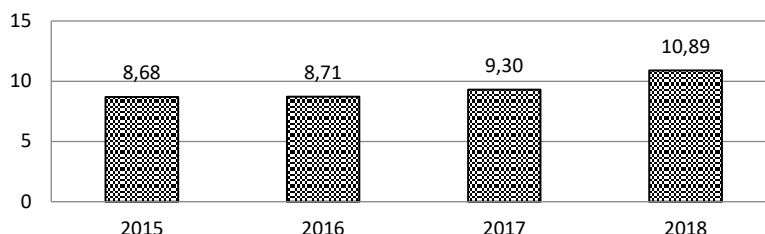

Рисунок 1 – Динаміка продуктивності праці в сільському господарстві України, тис. доларів США на одного зайнятого

Джерело: представлено автором за даними Державна служба статистики України [9]

У 2018 р. продуктивність праці в сільському господарстві України була на рівні 10,89 тис. дол. США. Оскільки цільове значення цього показника у 2020 р. має становити 10 тис. дол. США, то за інформацією, поданою на рис. 1, можна зробити висновок, що на даному етапі динаміка продуктивності праці є позитивною і відповідає запланованим темпам.

Україна впродовж останніх 20 років все активніше долучається до міжнародного органічного руху, оскільки все більше виробляє, експортує та споживає органічної продукції. За даними Федерації органічного руху України частка сертифікованих органічних площ серед загального об'єму сільськогосподарських угідь України складає близько 1%. При цьому Україна займає перше місце в східноєвропейському регіоні щодо сертифікованої площі органічної ріллі, спеціалізуючись переважно на виробництві зернових, зернобобових та олійних культур.

Офіційні статистичні огляди IFOAM підтверджують, що якщо у 2002 р. в Україні було зареєстровано 31 господарство, що отримало статус «органічного», то у 2018 р. нараховувалось вже 501 органічних господарств, а загальна площа сільськогосподарських угідь, на яких ведеться органічне виробництво, склала 309100 га [10]. Зазначимо, що у 2018 р. площа угідь, на яких ведеться органічне виробництво різко скоротилася, у порівнянні з попереднім роком, коли цей показник був на рівні 420000 га, водночас зростає кількість органічних господарств на 126 одиниць. За підсумками 2019 р. Україна посіла 1 місце в Європі та

2 місце у світі (зі 123 країн) за обсягами імпортованої органічної продукції до ЄС. Такі розрахунки оприлюднені у щорічному звіті Європейської Комісії «Імпорт органічних агропродовольчих товарів в ЄС: ключові зміни в 2019 році» [11].

Таким чином, у цілому індикатор «Частка сільськогосподарських угідь під органічним виробництвом у загальній площі сільськогосподарських угідь» відповідає цільовому значенню. Для підвищення частки органічних виробництв слід мати на увазі, що органічні сільськогосподарські виробники нині стикаються зі значними проблемами на шляху розбудови органічного сектору країни: починаючи від браку органічного насіння, кліматично пристосованих сортів та поголів'я худоби до відповідних органічних систем, ефективних засобів боротьби з хворобами, бур'янами та шкідниками, до повного дотримання вимог затвердженого спектра органічного регулювання. У зв'язку зі збільшенням попиту на органічні продукти у світі зростає потреба у вирішенні проблем органічного агровиробництва, підготовки майбутніх сільськогосподарських виробників та лідерів, кращої поінформованості щодо переваг органічного сільського господарства [12].

Розглянемо Індекс споживчих цін на продукти харчування (середньорічний), який є індикатором виконання завдання цілі сталого розвитку щодо зниження волатильності цін на продукти харчування.

Таблиця 4 Індекс споживчих цін на продукти харчування за основними групами продуктів

Показники	Роки				
	2015	2016	2017	2018	2019
Індекс споживчих цін на продукти харчування, усього %	144,4	108,5	113,4	111,5	108,3
За основними групами продуктів:					
Хліб і хлібопродукти	160,6	111,1	108,4	110,5	113,6
М'ясо і м'ясопродукти	131,3	107,3	120,9	116,6	106,6
Молоко	122,6	119,6	126,3	114,7	110,6
Риба та продукти з риби	160,2	105,1	101,7	105,6	108,4
Овочі	130,8	93,6	110,3	107,6	131,3
Фрукти	172,4	98,2	115,2	105,4	97,3
Цукор	136,0	117,8	106,8	84,2	99,9
Олія соняшникова	177,2	111,5	105,5	103,0	100,8
Яйця	160,5	98,1	105,7	134,1	79,3

Джерело: представлено автором за даними Державної служби статистики України [4]

Інформація, подана у табл. 4, свідчить, що зниження волатильності цін до бажаного цільового рівня 105 % ще не досягнуто. Звичайно, у порівнянні з 2015 р., позитивні зміни є, але їх поки що недостатньо. Зокрема, у 2019 р. знизилася ціна на яйця, цукор і фрукти, а також до допустимого рівня було зростання ціни на олію (100,8%).

Згідно з прогнозом Organisation for Economic Co-operation Development (OECD) і Food and Agriculture Organization (FAO) ООН незабаром у сільському господарстві будуть мати місце такі тенденції. Через вплив COVID-19 в базовому сценарії ціни на аграрні товари можуть суттєво знизитись, як реакція на падіння доходів, особливо в країнах з низьким рівнем добробуту. Як очікується, це спричинить зменшення споживання, навіть попри зниження цін. Основний сценарій передбачає зниження попиту на рослинні олії та тваринницьку продукцію, із паралельним зростанням базових продуктів харчування – злакових та бобових. Соціальні та політичні проблеми в країнах, уражених пандемією, можуть спричинити додаткові ускладнення [13].

Доречно у цьому контексті також проаналізувати значення Глобального індексу продовольчої безпеки (GFSI), згідно з яким наша держава має далеко не найкращі позиції, поступаючись не тільки всім країнам Європи, але й тим країнам, куди Україна активно експортує продовольство. Глобальний індекс продовольчої безпеки (Global Food Security Index) розраховує і публікує виданням «The Economist». Індекс включає оцінку продовольчої безпеки 113 країн з 2012 р. за такими групами показників: 1. Цінова доступність продовольства (Affordability). 2. Фізична доступність (Availability). 3. Якість та безпека (Quality and Safety). 4. Природні ресурси та стійкість (Natural Resources and Resilience).

Індекс містить 28 індикаторів, які вимірюють фактори продовольчої безпеки як для розвинених країн, так й для країн, що розвиваються [14]. Україна дещо покращила загальний бал у порівнянні з 2018 р., проте темпи зростання багатьох інших країн були значно вищими, в результаті чого Україна зайняла 76 позицію в рейтингу 2019 р. Основні сильні сторони, що визначені в Індексі для України, такі: безпека харчових продуктів; низька частка населення за глобальною межею бідності; мінімальні зміни середніх витрат на харчування; низький рівень втрат продовольства. А основними викликами для країни є корупція, державні витрати на наукові дослідження в сільському господарстві та відсутність харчових стандартів [15].

Висновки. У цілому слід зазначити, що основним із першочергових завдань, які мають бути досягнуті до

2030 р., є доведення до науково обґрунтованого рівня споживання населенням України основних видів продовольства (м'яса, молока, фруктів). Запорукою виконання зазначеного завдання є конкурентоспроможний і ефективний аграрний сектор. Намічене дворазове підвищення продуктивності праці в аграрному секторі (до 15 тис. дол. США на одного зайнятого у секторі) сприятиме стабільному зростанню виробництва валової продукції сільського господарства, яка до 2030 р. має збільшитися на третину і більше.

Приріст аграрного виробництва має відбутися за умови дотримання екологічних норм та міжнародних стандартів якості продовольства.

Забезпечення доступності збалансованого харчування для населення України, насамперед для його найбідніших верств, має стати пріоритетом державної політики на найближчі 15 років [16].

Крім того, на нашу думку, сприятиме досягнення цілі:

- підвищення рівня інвестиційної привабливості аграрного сектору;

- сприяння нарощуванню експорту продовольства з високою доданою вартістю, зокрема шляхом завершення адаптації українського законодавства до вимог ЄС у сфері сільського господарства, забезпечення всеосяжного впровадження на потужностях харчової та переробної галузей постійних процедур, заснованих на принципах системи HACCP (Hazard Analysis and Critical Control Point), що дозволяє гарантувати виробництво безпечної продукції шляхом ідентифікації й контролю небезпечних чинників;

- створення чіткого механізму регулювання ринку органічної продукції і сировини, належної системи її сертифікації;

- забезпечення стабільності, прогнозованості та прозорості системи державної підтримки аграрного сектору шляхом запровадження середньострокового бюджетного планування та виділення на підтримку сільгоспвиробництва не менше одного відсотка від обсягу валового випуску продукції сільського господарства. Пріоритетним є фінансування інноваційно-інвестиційних проєктів та стимулювання розвитку малого підприємництва;

- обмеження надмірної волатильності цін на продукти харчування та забезпечення належного функціонування ринків продовольства, зокрема за рахунок зниження ринкових ризиків для сільгоспвиробників за допомогою ринкових інструментів, а також виконання інших рекомендацій наданих у цьому контексті Міністерством економічного розвитку і торгівлі України [16].

Література:

1. Визначено рейтинг країн-лідерів за рівнем розораності земель в світі. *SuperAgronom*. 2019. URL: <https://superagronom.com/news/6385-viznachenno-reyting-krayin-lideriv-za-rivnem-rozoranosti-zemel-v-sviti>.
2. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development (2015). URL: <http://www.un.org.ua/en/publications-and-reports/global-un-publications/4337-transforming-our-world-the-2030-agenda-for-sustainable-development-2015>.

3. Ткачук Г. Ю. Сучасні тенденції розвитку сільського господарства в контексті забезпечення його економічної безпеки. *Вісник ЖДТУ*. 2019. №1. С. 42-47.
4. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Ульянченко О. В., Прозорова Н. В. Продовольча безпека – основа національної безпеки держави. URL: http://congressworld.com.ua/blog_article.php?id=5
6. Саблук П. Т., Лузан Ю. Я. Аграрна політика та чинники її реалізації. *Економіка АПК*. 2019. № 10. С. 6-17. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201910006>.
7. Прогноз ОАСР-ФАО: чого очікувати аграріям? *Клуб аграрного бізнесу України*. URL: http://ucab.ua/ua/pres_sluzhba/novosti/prognoz_oesrfao_chogo_ochikuvati_agrariyam
8. Україна збільшила експорт сільськогосподарської продукції на 14%. *Економічна правда*. 2020. 20 лютого. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/02/20/657297/>
9. Статистичний щорічник України за 2018 рік. Житомир : ТОВ «БУК-ДРУК», 2019. 482с.
10. Органік в Україні. *Федерація органічного руху України*. 2020. URL: <http://organic.com.ua/organic-v-ukraini/>
11. У пріоритеті Мінекономіки – розширення державної підтримки з розвитку органічного виробництва. *Інформаційно-аналітичний портал АПК України*. 2020. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/news/u-prioriteti-minekonomiki-rozshirennya-derzhavnoyi-pidtrimki-z-rozvitku-organichnogo-virobnictva-taras-visockij>
12. Кириленко І. Г., Милованов Є. В. Наукове забезпечення розвитку органічного агровиробництва. *Економіка АПК*. 2019. № 3. С. 27-41.
13. OECD–FAO Agricultural Outlook 2020-2029. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/agriculture-and-food/oecd-fao-agricultural-outlook-2020-2029_57d27093-en;jsessionid=xNfLHLe4a8GIH5E1_umjfy8.ip-10-240-5-91
14. Глобальний індекс продовольчої безпеки. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Глобальний_індекс_продовольчої_безпеки
15. Глобальний індекс продовольчої безпеки 2019. URL: <https://infoindustria.com.ua/opublikovano-globalnij-indeks-prodovolcho%D1%97-bezpeki-2019/>
16. Цілі сталого розвитку: Україна. Національна доповідь. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. 2017. URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf

References:

1. The rating of the leading countries by the level of plowed lands in the world is determined. SuperAgronom (2019). Retrieved from: <https://superagronom.com/news/6385-viznachenno-reyting-krayin-lideriv-za-rivnem-rozoranosti-zemel-v-sviti> [in Ukrainian].
2. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development (2015). Retrieved from: <http://www.un.org.ua/en/publications-and-reports/global-un-publications/4337-transforming-our-world-the-2030-agenda-for-sustainable-development-2015>.
3. Tkachuk, Gh. Ju. (2019) Current trends in agricultural development in the context of ensuring its economic security. *Visnyk ZhDTU*, 1, 42-47 [in Ukrainian].
4. State Statistics Service of Ukraine (2019). Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
5. Uljjanchenko, O. V., Prozorova, N. V. (2014). Food security is the basis of national security. Retrieved from: http://congressworld.com.ua/blog_article.php?id=5 [in Ukrainian].
6. Sabluk, P. T., Luzan, Ju. Ja. (2019). Agrarian policy and factors of its action. *Ekonomika APK*, 10, 6-17. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201910006> [in Ukrainian].
7. OACF-FAO forecast: what to expect from farmers? Agrarian Business Club of Ukraine (2020). Retrieved from: http://ucab.ua/ua/pres_sluzhba/novosti/prognoz_oesrfao_chogo_ochikuvati_agrariyam [in Ukrainian].
8. Ukraine increased exports of agricultural products by 14% (2020). *Ekonomichna pravda*, February 20. Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/02/20/657297/> [in Ukrainian].
9. Statistical Yearbook of Ukraine for 2018. (2019). Zhytomyr: TOV «BUK-DRUK» [in Ukrainian].
10. Organic in Ukraine. Federation of Organic Movement of Ukraine. (2020). Retrieved from: <http://organic.com.ua/organic-v-ukraini/> [in Ukrainian].
11. The priority of the Ministry of Economy is to expand state support for the development of organic production. *Informacijno-analitychnyj portal APK Ukrainy*. (2020). Retrieved from: <https://agro.me.gov.ua/ua/news/u-prioriteti-minekonomiki-rozshirennya-derzhavnoyi-pidtrimki-z-rozvitku-organichnogo-virobnictva-taras-visockij> [in Ukrainian].
12. Kurylenko, I. Gh., Mylovanov, Je. V. (2019). Scientific support for the development of organic agriculture. *Ekonomika APK*, 3, 27–41 [in Ukrainian].
13. OECD–FAO Agricultural Outlook 2020-2029 (2020). Retrieved from: https://www.oecd-ilibrary.org/agriculture-and-food/oecd-fao-agricultural-outlook-2020-2029_57d27093-en;jsessionid=xNfLHLe4a8GIH5E1_umjfy8.ip-10-240-5-91.
14. Global Food Security Index. *Vikipedija*. (2020). Retrieved from: https://uk.wikipedia.org/wiki/Ghlobalnij_indeks_prodovoljchoji_bezpeky [in Ukrainian].
15. Global Food Security Index. (2019). Retrieved from: <https://infoindustria.com.ua/opublikovano-globalnij-indeks-prodovolcho%D1%97-bezpeki-2019/> [in Ukrainian].
16. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2017). Sustainable Development Goals: Ukraine. National report. Retrieved from: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf [in Ukrainian].

